

ผลงานประกอบการพิจารณาประเมินบุคคล
เพื่อขอรับเงินประจำตำแหน่ง

ตำแหน่งเภสัชกรชำนาญการ (ด้านเภสัชกรรมคลินิก)

เรื่องที่เสนอให้ประเมิน

- ผลงานที่เป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมา
เรื่อง การพัฒนาแนวทางการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาปฏิชีวนะที่ควบคุม
ของโรงพยาบาลลาดกระบังกรุงเทพมหานคร
- ข้อเสนอ แนวคิด วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
เรื่อง การพัฒนาฉลากยาสำหรับผู้ป่วยที่มีปัญหาการมองเห็นและผู้ป่วยไม่รู้หนังสือ

เสนอโดย

นางสาววิภาดา เวชอุบล

ตำแหน่งเภสัชกรชำนาญการ (ด้านเภสัชกรรมคลินิก)

(ตำแหน่งเลขที่ รพล. 79)

กลุ่มงานเภสัชกรรม กลุ่มภารกิจด้านบริการทุติยภูมิระดับสูง

โรงพยาบาลลาดกระบังกรุงเทพมหานคร สำนักการแพทย์

ผลงานที่เป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

1. ชื่อผลงาน การพัฒนาแนวทางการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาปฏิชีวนะที่ควบคุมของโรงพยาบาล
ลาดกระบังกรุงเทพมหานคร

2. ระยะเวลาที่ดำเนินการ เป็นเวลา 4 เดือน (ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2562 ถึง วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562)

3. ความรู้ทางวิชาการหรือแนวคิดที่ใช้ในการดำเนินการ

ตามคำนิยามของ องค์การอนามัยโลก^[1] การประเมินการใช้ยา (Drug Use Evaluation: DUE) หมายถึง กระบวนการในการประกันคุณภาพการใช้ยาอย่างเป็นระบบ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีการใช้ยาอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพและปลอดภัย นอกจากนี้กระบวนการประเมินการใช้ยายังสามารถช่วยลดปัญหาที่เกิดจากการใช้ยาและควบคุมค่าใช้จ่ายในการใช้ยาได้อีกด้วย ทั้งนี้ องค์การอนามัยโลกได้กล่าวถึงรายการยาที่ควรมีการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยา ได้แก่ ยาที่มีรายงานการเกิดอาการไม่พึงประสงค์ได้มาก ยาที่มีอัตราการใช้ยาหรือมูลค่าการใช้ยาสูง ยาที่มีราคาแพง ยาที่มีค่าดัชนีในการรักษาแคบ (narrow therapeutic index) ยาที่ใช้ในผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงสูงหรือภาวะวิกฤติ ยาปฏิชีวนะทั้งการใช้เพื่อป้องกันและรักษา การดำเนินงานในกระบวนการประเมินการใช้ยาตามทื่้องการอนามัยโลกแนะนำมีทั้งสิ้น 6 ขั้นตอน ดังนี้^[1] คือ

1. วางแผนการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการยาหรือคณะกรรมการผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดขอบเขตและกิจกรรม ทำการค้นหาคำปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ยาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ คัดเลือกรายการยาที่จะนำเข้าสู่ระบบการประเมิน จากนั้นกำหนดขอบเขตและแนวทางการปฏิบัติในกระบวนการประเมินการใช้ยา กำหนดหน้าที่รับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้อง

3. กำหนดเกณฑ์และคำนิยามต่าง ๆ ในกระบวนการประเมินการใช้ยา เช่น เกณฑ์การประเมินความเหมาะสมในการใช้ยา คำนิยามของความเหมาะสมในการใช้ยา ตัวชี้วัดปริมาณการใช้ยา สัดส่วนของการใช้ยาอย่างเหมาะสมซึ่งองค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้ที่ร้อยละ 90-95

4. เก็บข้อมูล รูปแบบของการประเมินการใช้ยาและเก็บข้อมูลสามารถแบ่งได้เป็น 2 วิธีคือ

1. Prospective DUE เป็นการประเมินแผนการใช้ยาก่อนที่จะมีการสั่งจ่ายยาให้แก่ผู้ป่วย มีข้อดีคือ ผู้ประเมินสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการสั่งจ่ายยาได้ และสามารถป้องกันปัญหาจากการใช้ยาที่จะเกิดขึ้นตามมาได้ เช่น ข้อบ่งใช้หรือขนาดยาที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

2. Retrospective DUE เป็นการประเมินการใช้ยาหลังจากที่การรักษาสิ้นสุดลงแล้ว เหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่มีเวลาเพียงพอในการทบทวนเวชระเบียน เนื่องจากใช้เวลามากกว่า ข้อมูลที่มักเก็บแบบย้อนหลัง ได้แก่ อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา การติดตามการใช้ยาราคาแพง เป็นต้น

5. วิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาผลลัพธ์ในแต่ละตัวชี้วัดที่กำหนดว่าสามารถทำได้ถึงเป้าหมายหรือไม่ หากไม่ถึงเป้าหมายที่กำหนดให้วิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ควรกำหนดระยะเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

6. วางแผนพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานและติดตามผล หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลและทราบถึงปัญหาหรือสาเหตุที่เกิดขึ้นแล้ว ควรมีการนำปัญหานั้นมาวางแผนแก้ไขและพัฒนาแนวทางปฏิบัติต่อไป นอกจากนี้ควรมีการติดตามและทบทวนกระบวนการปฏิบัติงานอยู่เป็นประจำ โดยหัวข้อที่ควรพิจารณาเป็นหลัก ได้แก่ ยาที่เกิดการใช้อย่างไม่เหมาะสม ผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดกับผู้ป่วย และแนวทางการแก้ไขการใช้ยาที่ไม่เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินการประเมินความเหมาะสมการใช้ยาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับปัญหาจากการใช้ยาที่เกิดขึ้น

ยาปฏิชีวนะหรือยาด้านจุลชีพ นอกจากจะสามารถใช้รักษาการติดเชื้อได้แล้ว ก็ยังสามารถทำให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ตามมาได้เช่นเดียวกับยาอื่นๆ ผู้ป่วยประมาณร้อยละ 20 ที่นอนโรงพยาบาลมักจะได้รับยาปฏิชีวนะร่วมด้วย ซึ่งการที่ผู้ป่วยได้รับยาปฏิชีวนะโดยไม่จำเป็นนั้นนอกจากจะทำให้ผู้ป่วยไม่ได้รับประโยชน์จากการใช้ยาแล้ว ยังทำให้ผู้ป่วยมีความเสี่ยงในการเกิดอาการไม่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นอีกด้วย อีกทั้งการใช้ยาปฏิชีวนะที่ไม่ถูกต้องก็สามารถนำไปสู่ปัญหาการดื้อยาตามมาได้ ซึ่งขณะนี้ปัญหาการดื้อยาเป็นปัญหาสำคัญทั่วโลกที่ทำให้เกิดการผลเสียทั้งด้านระบบสุขภาพและผลเสียต่อตัวผู้ป่วยเอง^[2]

Centers for Disease Control and Prevention หรือ CDC ได้แนะนำให้มีการสร้างระบบส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างสมเหตุผล (Antimicrobial Stewardship Program; ASP)^[2] ในทุกโรงพยาบาลทั้งในด้านข้อบ่งใช้ ขนาดยา วิธีการบริหารยาและระยะเวลาที่ใช้ยาปฏิชีวนะ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการรักษา ป้องกันการเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาที่ไม่เหมาะสม ลดการเกิดเชื้อดื้อยา รวมถึงลดค่าใช้จ่ายและลดปริมาณยาที่ถูกใช้อย่างไม่เหมาะสมด้วย กระบวนการ ASP นี้ประกอบไปด้วย การดำเนินการหลายอย่าง โดยบทบาทของเภสัชกรในกระบวนการ ASP ที่ CDC ได้กล่าวถึง ได้แก่ การประเมินข้อบ่งใช้ยาที่แพทย์สั่ง การปรับขนาดยาตามสภาวะของผู้ป่วยหรือตามระดับยาในเลือด ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการบริหารยาที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การบริหารยาแบบ extended-infusion ในผู้ป่วยที่ได้รับยาในกลุ่ม beta-lactams เป็นต้น นอกจากนี้เภสัชกรยังสามารถช่วยลดปัญหาจากการใช้ยาที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น การเกิดอันตรกิริยาระหว่างยา และยังมีบทบาทในการให้ข้อมูลหรือแจ้งเตือนแพทย์ผู้สั่งยาเมื่อมีการใช้ยาที่มีฤทธิ์ซ้ำซ้อนกันโดยไม่จำเป็นหรือมีการใช้ยาในระยะเวลาที่ไม่เหมาะสมอีกด้วย

4. สรุปสาระสำคัญของเรื่องและขั้นตอนการดำเนินงาน

4.1 สรุปสาระสำคัญของเรื่อง

การประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาเป็นกระบวนการหนึ่งในงานเภสัชกรรมคลินิกที่เภสัชกรมีบทบาทร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพในการส่งเสริมการใช้ยาให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ^[3-4]

โรงพยาบาลลาดกระบังกรุงเทพมหานครได้มีการกำหนดรายการยาที่ต้องได้รับการประเมินการใช้ยา ได้แก่ ampicillin/sulbactam, cefoperazone/sulbactam, fosfomycin, colistin, meropenem, piperacillin/tazobactam และ vancomycin ซึ่งเป็นยาปฏิชีวนะที่ใช้ในผู้ป่วยติดเชื้อดื้อยา จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการประเมินการใช้ยาอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการใช้ยามากที่สุด โดยกระบวนการประเมินการใช้ยาของโรงพยาบาลนั้นเป็นแบบ prospective DUE คือ การประเมินการใช้ยาขณะที่ผู้ป่วยกำลังได้รับการรักษาด้วยยานั้นอยู่ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ขณะที่ทำการรักษา

ทั้งนี้แบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาแบบเดิมมีการใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 และไม่ได้มีการทบทวนปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยหรือปรับเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพตามการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทำงานของโรงพยาบาล จากการเก็บข้อมูลจากการปฏิบัติงานในช่วงเดือนมิถุนายน ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2562 จึงพบปัญหาจากการใช้แบบประเมินและแนวทางการประเมินแบบเดิม ได้แก่ มีการใช้ยาในขนาดที่ไม่เป็นไปตามขนาดที่แนะนำ (ร้อยละ 29.8) ขนาดยาที่มีการสั่งใช้มีแหล่งอ้างอิงที่ไม่ตรงกันกับแหล่งอ้างอิงที่ใช้ในการประเมิน (ร้อยละ 10.7) ไม่ปรับขนาดยาตามค่าการทำงานของไต (ร้อยละ 19.0) ข้อมูลในแบบประเมิน ไม่ครบถ้วน (ร้อยละ 54.8) ไม่มีการปรับเปลี่ยนชนิดยาตามผลเพาะเชื้อ (ร้อยละ 22.6) มีการใช้ยาในปริมาณสูงเกินตัวชี้วัดมาตรฐานและปัญหาอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับผู้ร่วมปฏิบัติงาน

ดังนั้น จึงมีแนวคิดในการปรับปรุงแนวทางการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาของโรงพยาบาล โดยดัดแปลงจากแนวทางการดำเนินงานขององค์การอนามัยโลก^[1] และระบบส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างสมเหตุผล (ASP) ของ CDC^[2] โดยคาดหวังในการเพิ่มประสิทธิภาพ คุณภาพในการใช้ยาปฏิชีวนะที่ควบคุมให้มีความเหมาะสมและได้ประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการดื้อยา ลดการเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาปฏิชีวนะเกินความจำเป็น และลดมูลค่ายาที่สูงสูญเสียไปจากการใช้ยาปฏิชีวนะที่ไม่เหมาะสมได้อีกด้วย

4.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. การเตรียมการ

ทำการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลและปัญหาที่ได้จากใบประเมินการใช้ยาแบบเดิม โดยกำหนดหัวข้อในการทบทวนข้อมูล ตามตัวชี้วัดของโรงพยาบาล ได้แก่

- รายการยาปฏิชีวนะที่ควบคุมของโรงพยาบาล
- ข้อบ่งใช้ในการใช้ยาปฏิชีวนะ
- ขนาดการใช้ยา
- วิธีการบริหารยา
- ระยะเวลาการใช้ยา
- ปริมาณการใช้ยา
- แนวทางการปฏิบัติเมื่อมีการสั่งใช้ยา

2. การดำเนินการ

ปรับปรุงเอกสารวิธีการทำงานการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาและจัดทำใบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาแบบใหม่ โดยใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการเตรียมการ

3. การนำไปใช้

นำแนวทางปฏิบัติที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงและแบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาแบบใหม่ไปใช้จริงและเก็บข้อมูล

4. การประเมินผล

ทำการประเมินความเข้าใจและการปฏิบัติจริงของผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ เกสัชกร แพทย์และพยาบาล รวมถึงผลการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงแนวทางการปฏิบัติ และนำเสนอผลการปฏิบัติงานต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนแก้ไขข้อบกพร่อง

5. ผู้ร่วมดำเนินการ (ถ้ามี)

- ไม่มี

6. ส่วนของงานที่ผู้เสนอเป็นผู้ปฏิบัติ

ส่วนของงานที่ผู้เสนอเป็นผู้ปฏิบัติผู้ดำเนินการร้อยละ 100 โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 การเตรียมการ

จากการปฏิบัติงานพบว่าแนวทางการปฏิบัติและแบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาแบบเดิม (ภาคผนวก ก) ถูกใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 และยังไม่ได้มีการทบทวนหรือปรับปรุง จึงได้ทำการรวบรวมข้อมูลและปัญหาที่เกิดจากการใช้แนวทางและแบบประเมินความเหมาะสมการใช้ยาแบบเดิม โดยกำหนดหัวข้อในการทบทวนข้อมูล ตามตัวชี้วัดของโรงพยาบาล ดังนี้

- รายการยาปฏิชีวนะที่ควบคุมของโรงพยาบาล จากเดิมโรงพยาบาลมีการกำหนดให้มีการประเมินรายการยาทั้งหมด 7 รายการ ได้แก่ ampicillin/sulbactam, cefoperazone/sulbactam, fosfomycin, meropenem, colistin, vancomycin และ piperacillin/tazobactam แต่เนื่องจากทางโรงพยาบาลมีการปรับเปลี่ยนรายการยาในบัญชีโรงพยาบาล ทำให้ยาบางรายการที่มีในแบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาแบบเดิม คือ ampicillin/sulbactam, cefoperazone/sulbactam, fosfomycin ต้องถูกตัดออกเนื่องจากปัจจุบันยาดังกล่าวไม่มีอยู่ในบัญชียาของโรงพยาบาล ดังนั้นรายการยาปฏิชีวนะที่ต้องได้รับการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาจึงมีเพียง 4 รายการ ได้แก่ meropenem, colistin, vancomycin และ piperacillin/tazobactam

- ข้อบ่งใช้ในการใช้ยาปฏิชีวนะ การประเมินข้อบ่งใช้เดิมนั้นจะเป็นการประเมินแบบ empiric therapy และ specific therapy โดยการใช้ยาแบบ empiric therapy นั้น ไม่มีข้อมูลว่าส่งเพาะเชื้อจากแหล่งที่สงสัยหรือไม่ ซึ่งจากการทบทวนข้อมูลที่ผ่านมาพบว่า มีการใช้ยาปฏิชีวนะเหล่านี้แบบ empiric therapy แต่ไม่มีการส่ง

เพาะเชื้อ ทำให้เกิดการใช้ยาที่ไม่เหมาะสมขึ้น ส่งผลถึงผลการรักษาของผู้ป่วยในหลาย ๆ ราย เมื่อทำการค้นคว้าข้อมูลพบว่าสิ่งที่จำเป็นควรมี

- ขนาดการใช้ยา จากเดิมเมื่อตรวจสอบขนาดของยาปฏิชีวนะที่ต้องได้รับการประเมินทั้ง 4 รายการ ทั้งขนาดยาปกติและขนาดยาที่ต้องปรับตามการทำงานของไต พบว่าขนาดยาที่ระบุไว้ในแบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาแบบเดิม ไม่ตรงกับขนาดยาแนะนำตามแหล่งอ้างอิงที่ใช้ในปัจจุบัน ทั้งนี้ได้ปรึกษากับอายุรแพทย์ถึงแหล่งอ้างอิงที่ใช้และลงความเห็นร่วมกันว่าจะมีการปรับปรุงขนาดยาแนะนำที่แสดงในแบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาใหม่ โดยจะใช้ขนาดยาที่อ้างอิงจาก The Sanford Guide To Antimicrobial Therapy 2019^[5] เป็นหลัก

- วิธีการบริหารยา เดิมที่การบริหารยาปฏิชีวนะไม่ได้มีการระบุวิธีการบริหารยาที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและป้องกันการเกิดอาการไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้น เช่น การบริหารยา ที่ควรบริหารยาในกลุ่ม beta-lactam ที่ควรบริหารยาแบบ extended infusion จึงได้ทำการค้นคว้าข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติในการผสมยาและบริหารยาทั้ง 4 รายการ ให้เกิดประสิทธิภาพและความปลอดภัยสูงสุด

- ระยะเวลาการใช้ยา เดิมการเก็บข้อมูลการใช้ยาปฏิชีวนะไม่ได้มีการเก็บข้อมูลในด้านระยะเวลาการใช้ยาร่วมด้วย ทำให้พบว่าในผู้ป่วยบางรายมีการใช้ยานานเกินความจำเป็นจึงควรมีการเก็บข้อมูลส่วนนี้เพิ่มเติมเพื่อนำมาประเมินความเหมาะสมในการได้รับยาของผู้ป่วยให้ครอบคลุมตามแนวทางของ CDC

- ปริมาณการใช้ยา จากการประสานงานกับคณะกรรมการการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลทำให้ทราบว่ามีการรายงานข้อมูลการใช้ยาปฏิชีวนะที่ควบคุมเป็นปริมาณการใช้และมูลค่ายาทุก 6 เดือน ทั้งนี้องค์การอนามัยโลกได้มีการกำหนดค่าขนาดยาโดยเฉลี่ยสำหรับการรักษาต่อวันตามข้อบ่งใช้หรือ Defined daily dose (DDD)^[6] ซึ่งเมื่อนำมาคำนวณต่อจำนวนวันนอนของผู้ป่วยใน จะสามารถนำมาใช้เป็นดัชนีชี้วัดติดตามประสิทธิภาพของนโยบายการควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลได้ จึงควรรายงานปริมาณการใช้ยาเป็นค่า DDD เพื่อเปรียบเทียบกับค่ากำหนดมาตรฐานขององค์การอนามัยโลกร่วมด้วย

- แนวทางการปฏิบัติเมื่อมีการสั่งใช้ยา จากการทบทวนปัญหาในการปฏิบัติงาน พบว่าการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาและการจ่ายยาปฏิชีวนะในกรณีกเว้นต่าง ๆ เช่น การจ่ายยาค่อนข้างที่ไม่แนบไป ประเมินความเหมาะสมในการใช้ยา ของเภสัชกรผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนใช้หลักเกณฑ์และการพิจารณาที่แตกต่างกัน ทำให้ผลของการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาและแนวทางการจ่ายยาไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งหมด นอกจากนี้การสั่งใช้ยาปฏิชีวนะที่ควบคุมในช่วงเวลาที่ผ่านมา เป็นการสั่งใช้โดยไม่ผ่านความเห็นของแพทย์อายุรกรรมเป็นส่วนใหญ่จึงพบปัญหาความไม่เหมาะสมทั้งข้อบ่งใช้และขนาดยาที่สั่งใช้ อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือในการบันทึกข้อมูลลงในหัวข้อต่างๆของแบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาค่อนข้างน้อย เช่น ค่าการทำงานของไต จึงได้มีแนวคิดในการปรับเปลี่ยนรูปแบบของแบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาและขั้นตอนในการสั่งใช้ยาโดยได้ปรึกษากับอายุรแพทย์เพื่อให้มีความเหมาะสมในการปฏิบัติงานมากขึ้น

6.2 การดำเนินการ

6.2.1 กำหนดแนวทางในการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาเพื่อให้การปฏิบัติงานของเภสัชกรเป็นไปในแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน และเพิ่มเงื่อนไขในการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาในข้อบ่งใช้แบบ specific therapy ว่าต้องผ่านการพิจารณาของอายุรแพทย์ร่วมด้วย ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างแพทย์อายุรกรรมและเภสัชกร โดยแนวทางการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาปฏิชีวนะที่ควบคุม มีดังนี้

1. ในกรณีที่เป็นการใช้ยาแบบ empirical therapy การสั่งยาที่เหมาะสม ได้แก่
  - ข้อบ่งใช้สอดคล้องกับเชื้อที่น่าจะเป็นสาเหตุ
  - มีการส่งเพาะเชื้อ โดยส่งตรวจสอดคล้องกับการวินิจฉัย/ข้อบ่งใช้
  - ยาปฏิชีวนะที่เลือกใช้ครอบคลุมเชื้อที่น่าจะเป็นสาเหตุ
  - ขนาดยาปฏิชีวนะที่สั่งใช้มีการปรับขนาดตามค่าการทำงานของไตอย่างเหมาะสม
2. ในกรณีที่เป็นการใช้ยาแบบ specific therapy การสั่งยาที่เหมาะสม ได้แก่
  - สั่งใช้ยาปฏิชีวนะโดยอายุรแพทย์
  - สั่งยาตามข้อบ่งใช้ที่ระบุในแบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยา
  - ยาปฏิชีวนะที่สั่งใช้ครอบคลุมเชื้อที่เป็นสาเหตุและเชื้อแสดงผลไวต่อยาที่สั่งใช้
  - ขนาดยาปฏิชีวนะที่สั่งใช้มีการปรับขนาดตามค่าการทำงานของไตอย่างเหมาะสม
  - ระยะเวลาในการใช้ยาเป็นไปตามที่แนะนำ

การกำหนดแนวทางการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยานั้นอ้างอิงจากหลักการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาขององค์การอนามัยโลก และนำมาดัดแปลง ปรับเปลี่ยนเนื้อหาเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของโรงพยาบาล ส่วนข้อมูลที่ใช้ในการประเมินข้อบ่งใช้ เชื้อที่ครอบคลุม ขนาดยา ระยะเวลาในการใช้ยาจะอ้างอิงจาก Sanford guideline 2019 ซึ่งเป็นแหล่งอ้างอิงที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันระหว่างอายุรแพทย์และเภสัชกร

6.2.2 กำหนดแนวทางการจ่ายยาในกรณีต่างๆ รวมถึงกรณียกเว้น ดังต่อไปนี้

1. เภสัชกรตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลในแบบประเมิน
2. กรณีการใช้ยาแบบ empirical therapy สามารถจ่ายยาได้ทุกกรณี
3. กรณีการใช้ยาแบบ specific therapy แพทย์อายุรกรรมต้องเป็นผู้สั่งยาเท่านั้น จึงสามารถจ่ายยาได้
4. กรณีที่เป็นยาคว่นและยังไม่มีแบบประเมินแนบมาด้วย ห้องยาจ่ายยาให้เพียง 1 dose เท่านั้น จากนั้นแจ้งหอผู้ป่วย เพื่อติดตามแบบประเมินจากอายุรแพทย์ จึงสามารถจ่ายยา dose ที่เหลือได้
5. หากพบข้อสงสัยหรือปัญหาจากการสั่งใช้ยา เภสัชกรควรขอคำปรึกษาและยืนยันการสั่งใช้ยาจากอายุรแพทย์ผู้สั่งใช้ทุกครั้ง เพื่อให้เกิดความถูกต้องก่อนจ่ายยา

6.2.3 กำหนดแนวทางการผสมยาและบริหารยาให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนี้

1. colistin 100-150 มิลลิกรัม ผสม NSS หรือ D5W ให้นานาน 30 นาที^[5]
2. meropenem 500-1000 มิลลิกรัม ผสม NSS หรือ D5W 50-200 มิลลิลิตร ให้นานาน 1-3 ชั่วโมง^[7-8]

3. piperacillin/tazobactam 2.25-4.5 กรัม ผสม NSS หรือ D5W 20-100 มิลลิลิตร ให้นานาน 30-60 นาที^[9-11]

4. vancomycin 500-1000 มิลลิกรัม ผสม NSS หรือ D5W 100-200 มิลลิลิตร ให้นานานกว่า 1 ชั่วโมง (เตรียมยาครั้งละ 500 mg ผสมสารน้ำ 100 ml ให้นานานกว่า 30 นาที)^[5]

6.2.4 กำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการใช้ยา โดยการกำหนดระยะเวลาความเหมาะสมนี้ได้ทำการปรึกษาร่วมกับอายุรแพทย์และลงความเห็นร่วมกัน ระยะเวลาที่กำหนดอ้างอิงจากระยะเวลาที่ใช้ในข้อบ่งใช้ต่าง ๆ และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน โดยการให้ยาแบบ empiric therapy กำหนดให้ใช้ยาไม่เกิน 5 วันและต้องมีการประเมินซ้ำโดยอายุรแพทย์ส่วนการให้ยาแบบ specific therapy กำหนดให้มีการใช้ยาไม่เกิน 14 วัน

6.2.5 จัดทำแบบประเมินในการใช้ยาใหม่ (ภาคผนวก ข) โดยมีการปรับเปลี่ยนรายการยาที่ต้องได้รับการประเมิน ขนาดยาแนะนำ ส่วนหัวข้อในการบันทึกข้อมูลได้คัดเลือกให้เหลือเฉพาะหัวข้อที่จำเป็นต่อการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยา ได้แก่ ค่าการทำงานของไต การวินิจฉัย/ข้อบ่งใช้ ลักษณะการใช้ยา และยาปฏิชีวนะที่เลือกใช้ เพื่อลดขั้นตอนของผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังทำการปรับรูปแบบ การจัดวาง ขนาดตัวอักษร ให้มีความสะดวกในการบันทึกข้อมูลมากขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการสั่งใช้ยาให้มากยิ่งขึ้น

6.3 การนำไปใช้

นำแนวทางปฏิบัติปฏิบัติที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงและแบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาใหม่ ไปใช้บนหอผู้ป่วย โดยแจ้งเภสัชกรที่ปฏิบัติงานที่ห้องยาในรวมถึงประสานงานกับองค์กรแพทย์และฝ่ายการพยาบาลเพื่อชี้แจงแนวทางการปฏิบัติงานที่มีการปรับเปลี่ยน ทำการเก็บข้อมูลจากการปฏิบัติงานจริงโดยเก็บข้อมูลปัญหาที่พบทำการแก้ไขและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติ

6.4 การประเมินผล

ทำการประเมินความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ เภสัชกร แพทย์และพยาบาล และรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาใหม่ โดยตั้งเป้าหมายการใช้ยาอย่างเหมาะสมตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก ที่ร้อยละ 90-95 ซึ่งหัวข้อที่ทำการประเมินความเหมาะสม ได้แก่ ข้อบ่งใช้ ขนาดการใช้ยา ระยะเวลาการใช้ยา ร่วมกับประเมินการบริหารยาของพยาบาลว่าสามารถปฏิบัติได้ตามแนวทางที่กำหนดหรือไม่

นำเสนอผลการประเมินต่อหัวหน้ากลุ่มงานเภสัชกรรม อายุรแพทย์และคณะกรรมการเภสัชกรรม และการบำบัด (Pharmaceutical Therapeutic Committee :PTC) รายงานปริมาณการใช้ยาในรูปแบบของค่า Defined daily dose (DDD) ต่อจำนวนวันนอน ซึ่งอ้างอิงจากตัวชี้วัดขององค์การอนามัยโลกเสนอต่อคณะกรรมการการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลเพื่อแสดงข้อมูลดัชนีชี้วัดติดตามประสิทธิภาพของนโยบายการควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล เพื่อนำข้อมูลไปวางแผนแก้ไขปัญหาที่พบในการปฏิบัติงานต่อไป

7. ผลสำเร็จของงาน

7.1 เกณฑ์กรณีมีแนวทางประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาปฏิชีวนะที่ควบคุม

แนวทางการประเมินความเหมาะสมและแนวทางการปฏิบัติในการจ่ายยาในกรณีต่าง ๆ เป็นไปในแนวทางเดียวกันตามภาคผนวก ค โดยประยุกต์จากแนวทางการดำเนินงานขององค์การอนามัยโลกและระบบส่งเสริมการใช้ยาปฏิชีวนะอย่างสมเหตุสมผลของ CDC

7.2 มีการปรับปรุงแบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยา

แบบประเมินได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยและใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ (ภาคผนวก ข) โดยมีการปรับปรุงรายการยาที่ต้องประเมินลดลงเหลือ 4 รายการ มีการกำหนดขนาดอ้างอิงจาก Sanford guideline 2019^[5] ซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกันระหว่างแพทย์และเภสัชกร ลดเนื้อหาที่ต้องบันทึกข้อมูลตามความจำเป็นในการปฏิบัติงาน และเมื่อมีการปรับรูปแบบของแบบประเมินแล้วพบว่าแพทย์มีความร่วมมือในการบันทึกข้อมูลอย่างครบถ้วนเป็นสัดส่วน ร้อยละ 68.1 ซึ่งมากขึ้นกว่าเดิมที่มีความร่วมมือในการบันทึกข้อมูล ร้อยละ 54.8

7.3 ทราบข้อมูลปัญหาความไม่เหมาะสมในการใช้ยาที่เกิดขึ้น

จากการเก็บข้อมูลหลังเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติ 88 ราย พบปัญหาการใช้ยาที่ไม่เหมาะสม ดังแสดงในตารางที่ 1 ได้แก่

- ไม่มีข้อมูลการส่งเพาะเชื้อ 3 ราย (ร้อยละ 3.4) เนื่องจากรอให้อายุรแพทย์มาประเมินซ้ำและลืม
- การสั่งใช้ยาไม่สัมพันธ์กับผลเพาะเชื้อ 21 ราย (ร้อยละ 23.8) โดย 16 ราย เป็นการสั่งใช้ยาโดยจำเป็นเนื่องจากผลเพาะเชื้อแสดงว่าคือยาชนิดนั้นแต่ไม่มียาอื่นให้เลือกใช้ ส่วนอีก 5 ราย เป็นการสั่งใช้ยาโดยไม่ได้ปรับเปลี่ยนเป็นยาชนิดที่ออกฤทธิ์แคบลงตามผลเพาะเชื้อ
- ขนาดยาที่ใช้ไม่ตรงกับขนาดที่แนะนำ 10 ราย (ร้อยละ 11.3) โดย 6 รายมีการสั่งใช้ meropenem ในขนาดสูงสุดจากการติดเชื้อขั้นรุนแรง คือ 2 กรัม ทุก 8 ชั่วโมง และ 4 รายไม่ได้สังเกตขนาดยาที่แนะนำในแบบประเมิน เช่น สั่งใช้ยา piperacillin/tazobactam 4.5 กรัม ทุก 8 ชั่วโมง เป็นต้น
- การบริหารยาสามารถทำได้ตามแนวทางปฏิบัติที่กำหนด 76 ราย (ร้อยละ 86.3) โดยมีผู้ป่วย 6 รายไม่สามารถบริหารยา meropenem นานถึง 3 ชั่วโมงได้ เนื่องจากผู้ป่วยได้รับยาทางหลอดเลือดหลายชนิดหากบริหารเป็นเวลานานจะทำให้การบริหารยาในรอบนั้นชนรอบถัดไป และมีผู้ป่วย 3 รายที่ได้รับ vancomycin ได้รับยาที่มีความเข้มข้นมากเกินไป เนื่องจากมีพยาบาลมาปฏิบัติงานใหม่จึงยังไม่ทราบแนวทางที่แนะนำ
- ปริมาณการใช้ยารายงานเป็นค่า DDD ของโรงพยาบาลต่อ 100 วันนอนในระหว่างเดือนตุลาคมถึงธันวาคม พ.ศ.2562 และเทียบกับค่า DDD มาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกกำหนดได้ดังนี้
  1. meropenem 7.69 กรัม เทียบกับค่ามาตรฐาน 3 กรัม
  2. piperacillin/tazobactam 5.27 กรัม เทียบกับค่ามาตรฐาน 14 กรัม
  3. colistin 0.5 กรัม เทียบกับค่ามาตรฐาน 3 กรัม
  4. vancomycin 1.38 กรัม เทียบกับค่ามาตรฐาน 2 กรัม

จากข้อมูลพบว่ายา meropenem มีค่า DDD ที่เกินมาตรฐานซึ่งแสดงถึงปริมาณการใช้ยาที่มากเกินไป จึงควรมีการพิจารณาสาเหตุและทำการแก้ไขร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างคณะทำงานในโรงพยาบาล

7.4 ผู้ป่วยได้รับยาปฏิชีวนะที่ควบคุมอย่างเหมาะสมทั้งในด้านข้อบ่งใช้ ขนาดยาและระยะเวลาการใช้ยา ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนผู้ป่วยที่ได้รับยาปฏิชีวนะที่ควบคุมอย่างเหมาะสม

หัวข้อในการประเมิน	แนวทางเดิม (84 ราย)		แนวทางใหม่ (88 ราย)	
	เหมาะสม (ร้อยละ)	ไม่เหมาะสม (ร้อยละ)	เหมาะสม (ร้อยละ)	ไม่เหมาะสม (ร้อยละ)
ข้อบ่งใช้				
- Empiric therapy	62(73.8)	22(26.2)	85(96.6)	3(3.4)
- Specific therapy	65(77.4)	19(22.6)	67(76.1)	21(23.8)
ขนาดการใช้ยา	59(70.2)	25(29.8)	78(88.7)	10(11.3)
ระยะเวลาการใช้ยา	-	-	86(97.7)	2(2.3)

8. การนำไปใช้ประโยชน์

8.1 ประโยชน์ที่มีต่อผู้ป่วย

- ผู้ป่วยได้รับยาปฏิชีวนะอย่างเหมาะสมทั้งข้อบ่งใช้ ขนาด วิธีการบริหารยาและระยะเวลาการใช้ยา

8.2 ประโยชน์ที่มีต่อโรงพยาบาล

- ลดปัญหาการดื้อยาอันมีสาเหตุมาจากการใช้ยาปฏิชีวนะที่ไม่เหมาะสม
- ลดปริมาณและมูลค่าของยาที่สูญเสียจากการใช้ยาไม่เหมาะสม
- แนวทางการปฏิบัติงานถูกพัฒนาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐานที่กำหนด

8.3 ประโยชน์ที่มีต่อบุคลากรทางการแพทย์

- มีแนวทางการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาที่ชัดเจน ทันสมัยและเป็นมาตรฐานเดียวกัน
- เกสซ์กรมีแนวทางการปฏิบัติในการจ่ายยาปฏิชีวนะในกรณีต่างๆ ที่เป็นแนวทางเดียวกัน
- พยาบาลมีแนวทางการบริหารยาที่ถูกต้อง เหมาะสมและปลอดภัยแก่ผู้ป่วย

9. ความยุ่งยาก ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการ

การปรับเปลี่ยนแนวทางในการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง ในระยะแรกของการดำเนินงานจึงยังพบปัญหาจากความไม่เข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติงานอยู่ ทำให้การปฏิบัติงานในระยะแรกยังไม่ราบรื่นและข้อมูลยังไม่ครบถ้วนตามต้องการ

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ละส่วนควรมีการทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานและวางแผนแก้ไขเพื่อปรับปรุงให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

10.2 ควรมีการแนวทางติดตามผลการรักษาทางคลินิกพร้อมด้วยเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลและติดตามประสิทธิภาพในการสั่งจ่ายยาปฏิชีวนะที่ควบคุมภายใต้นโยบายการควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาล

10.3 ปริมาณการใช้ยาปฏิชีวนะบางรายการ คือ meropenem ยังมีปริมาณการใช้ที่เกินค่า DDD อยู่ คณะกรรมการ PTC และคณะกรรมการป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาลควรทำการทบทวนเพิ่มเติมเพื่อหาสาเหตุและทำการแก้ไขอย่างเป็นระบบต่อไป

ขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

(ลงชื่อ)..... อิศนดา เวชอุบล .....

(นางสาววิกานดา เวชอุบล)

ผู้ขอรับการประเมิน

(วันที่)..... 01 ก.ค. 2564 .....

ได้ตรวจสอบแล้วขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นถูกต้องตรงกับความเป็นจริงทุกประการ

(ลงชื่อ)..... .....

(นางจิตปราณี เจริญไพบูลย์)

(ตำแหน่ง) เกษัตริ์ชำนาญการพิเศษ (ด้านเภสัชกรรมคลินิก) (ตำแหน่ง).....

หัวหน้ากลุ่มงาน

กลุ่มงานเภสัชกรรม กลุ่มภารกิจด้านบริการทุติยภูมิระดับสูง

โรงพยาบาลลาดกระบังกรุงเทพมหานคร

(วันที่)..... 01 ก.ค. 2564 .....

(ลงชื่อ)..... .....

(นางอัมพร เกียรติปานอภิกุล)

(ผู้อำนวยการโรงพยาบาลลาดกระบังกรุงเทพมหานคร)

(วันที่)..... 01 ก.ค. 2564 .....

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. Drug and Therapeutics Committee - Participants' Guide [online]. 2007 [cited 2020 Dec 20]. Available from: https://www.who.int/medicines/technical_briefing/tbs/11-PG_Drug-Use-Evaluation_final-08.pdf
2. Centers for Disease Control and Prevention. The Core Elements of Hospital Antibiotic Stewardship Programs 2019[online]. 2019 [cited 2020 Dec 20]. Available from: <https://www.cdc.gov/antibiotic-use/healthcare/pdfs/hospital-core-elements-H.pdf>
3. Doherty P, Kirsa S, Chao S, Wiltshire S, McKnight D, Maxwell D, et al. SHPA Standards of Practice for Drug Use Evaluation in Australian Hospitals: SHPA Committee of Specialty Practice in Drug Use Evaluation. 2004;34(3):220-3.
4. Phillips MS, Gayman JE, Todd MW. ASHP guidelines on medication-use evaluation. American Society of Health-system Pharmacists. American journal of health-system pharmacy : AJHP : official journal of the American Society of Health-System Pharmacists. 1996;53(16):1953-5.
5. Glibert DN, Chambers HF, Eliopoulos GM, Saag MS, Pavia AT. The Sanford Guide to Antimicrobial Therapy 2019. 2019
6. World Health Organization. WHO Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology [online]. 2020 [cited 2020 Dec 22]. Available from: http://www.whocc.no/atc_ddd_index/?code=J01CA&showdescription=no
7. Kothekar AT, Divatia JV, Myatra SN, Patil A, Nookala Krishnamurthy M, Maheshwarappa HM, et al. Clinical pharmacokinetics of 3-h extended infusion of meropenem in adult patients with severe sepsis and septic shock: implications for empirical therapy against Gram-negative bacteria. Annals of Intensive Care. 2020;10(1):4.
8. Yu Z, Pang X, Wu X, Shan C, Jiang S. Clinical outcomes of prolonged infusion (extended infusion or continuous infusion) versus intermittent bolus of meropenem in severe infection: A meta-analysis. PLoS One. 2018;13(7):e0201667-e.
9. Lodise TP, Jr., Lomaestro B, Drusano GL. Piperacillin-Tazobactam for Pseudomonas aeruginosa Infection: Clinical Implications of an Extended-Infusion Dosing Strategy. Clinical Infectious Diseases. 2007;44(3):357-63.
10. Przybylski DJ, Reeves DJ.. Extended versus Intermittent Infusions of Piperacillin-Tazobactam in Patients with Febrile Neutropenia J Hematol Oncol Pharm. 2020;10(2):73-8
11. Bao H, Lv Y, Wang D, Xue J, Yan Z. Clinical outcomes of extended versus intermittent administration of piperacillin/tazobactam for the treatment of hospital-acquired pneumonia: a randomized controlled trial. European Journal of Clinical Microbiology & Infectious Diseases. 2017;36(3):459-66

ข้อเสนอ แนวคิด วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ของ นางสาววิกานดา เวชอุบล

เพื่อขอรับเงินประจำตำแหน่ง เกษัตริย์ชานาญการ (ด้านเภสัชกรรมคลินิก)

(ตำแหน่งเลขที่ รพล. 79) สังกัด กลุ่มงานเภสัชกรรม กลุ่มภารกิจด้านบริการทุติยภูมิระดับสูง

โรงพยาบาลลาดกระบังกรุงเทพมหานคร สำนักงานแพทย์

เรื่อง การพัฒนาฉลากยารูปภาพสำหรับผู้ป่วยที่มีปัญหาการมองเห็นและผู้ป่วยไม่รู้หนังสือ

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันโรงพยาบาลลาดกระบังกรุงเทพมหานครมีผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาตัวแบบผู้ป่วยในบนหอผู้ป่วยเฉลี่ย 3,500 รายต่อปี จากการเก็บข้อมูลช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 พบว่าผู้ป่วยที่นอนโรงพยาบาลมีปัญหาด้านความร่วมมือในการใช้ยามากถึงร้อยละ 84 โดยสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถรับประทานยาได้อย่างถูกต้องตามแพทย์สั่งคือ ผู้ป่วยไม่สามารถอ่านฉลากยาได้ ร้อยละ 21 ผู้ป่วยจึงต้องใช้วิธีจดจำวิธีการใช้ยาจากคำอธิบายของเภสัชกรที่โรงพยาบาลและมักจะลืมเมื่อไปถึงบ้าน ทำให้เกิดปัญหาการใช้ยาที่ไม่ถูกต้องตามมา กลุ่มผู้ป่วยที่มักมีปัญหาในการอ่านฉลากยา ได้แก่ ผู้ป่วยสูงอายุที่มักจะมีปัญหาในการมองเห็นหรือไม่รู้หนังสือและผู้ป่วยต่างชาติ

จากการศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศ^[1-6]พบว่าการใช้ฉลากยารูปภาพสามารถช่วยเพิ่มความเข้าใจ ความถูกต้องและความร่วมมือในการใช้ยาของผู้ป่วยให้เพิ่มขึ้นได้ ทั้งนี้โรงพยาบาลลาดกระบังกรุงเทพมหานคร ยังไม่มีฉลากยาช่วยที่เป็นรูปภาพ จึงมีแนวคิดในการนำฉลากยารูปภาพมาช่วยแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายที่ไม่ถูกต้องที่มีสาเหตุมาจากการที่ผู้ป่วยไม่สามารถอ่านฉลากยาได้ จากการสืบค้นข้อมูลพบว่าต้นแบบของฉลากยารูปภาพที่มักนำมาใช้มีแหล่งอ้างอิงมาจาก United State Pharmacopoeia-Dispensing Information (USP-DI)^[7] ซึ่งเป็นฉลากยามาตรฐานที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อสื่อสารกับผู้ป่วยที่มีความสามารถในการอ่านหนังสือต่ำ โดยในแต่ละการศึกษาจะมีการนำฉลากยารูปภาพต้นแบบของ USP-DI มาพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้ป่วยในแต่ละโรงพยาบาล ส่วนการทดสอบความเข้าใจในการสื่อความหมายของรูปภาพหรือสัญลักษณ์นั้นจะใช้เกณฑ์มาตรฐานของ American National Standards Institute (ANSI)^[8] ซึ่งเป็นสถาบันที่เป็นที่ยอมรับจากทั่วโลกในด้านการกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ และมักนำมาใช้ในการอ้างอิงในการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ โดย ANSI กำหนดว่า สัญลักษณ์ที่สามารถสื่อความหมายให้ผู้พบเห็นเข้าใจได้ จะต้องมีความสำคัญสัญลักษณ์ได้ถูกต้องอย่างน้อยร้อยละ 85 ทั้งนี้เพื่อให้ฉลากยารูปภาพที่จะนำมาใช้มีมาตรฐานและถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์และหรือเป้าหมาย

1. เพื่อพัฒนาฉลากยารูปภาพสำหรับนำไปใช้สื่อสารวิธีการใช้ยาในผู้ป่วยที่มีปัญหาการมองเห็นและผู้ป่วยไม่รู้หนังสือ
2. ลดความคลาดเคลื่อนในการใช้ยาของผู้ป่วยที่มีปัญหาการมองเห็นและผู้ป่วยไม่รู้หนังสือ
3. เพิ่มความร่วมมือในการใช้ยาของผู้ป่วยที่มีปัญหาการมองเห็นและผู้ป่วยไม่รู้หนังสือ

กรอบการวิเคราะห์ แนวคิด ข้อเสนอ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ป่วย พฤติกรรมปัญหาความไม่ร่วมมือในการใช้ยาของผู้ป่วย และสาเหตุของปัญหา พบว่าผู้ป่วยของโรงพยาบาลลาดกระบังกรุงเทพมหานครที่มีปัญหาในการอ่านฉลากยาสามารถจัดเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ ผู้ป่วยที่ไม่รู้หนังสือซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุซึ่งได้รับการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาหรือไม่ได้เข้ารับการศึกษและผู้ป่วยต่างชาติ อีกกลุ่มคือ ผู้ป่วยที่มีปัญหาด้านกายภาพทำให้มองเห็นฉลากยาไม่ชัดเจน ซึ่งทำให้เกิดการใช้ยาไม่ตรงตามที่แพทย์สั่งและนำไปสู่การรักษาที่มีประสิทธิภาพลดลงได้ ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา^{3,6)} พบว่าฉลากยารูปภาพสามารถช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจวิธีการรับประทานยาได้ดียิ่งขึ้นและส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการใช้ยาที่เพิ่มขึ้นตามมาได้อีกด้วย

ดังนั้นจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาฉลากยาที่ทำให้ผู้ป่วยที่ไม่รู้หนังสือหรือมีปัญหาด้านการมองเห็นสามารถเข้าใจได้ง่ายและนำไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ อีกทั้งฉลากยาแบบนี้ยังสามารถนำไปใช้กับผู้ป่วยต่างชาติที่ไม่รู้ภาษาไทยได้อีกด้วย โดยกระบวนการพัฒนาฉลากยารูปภาพ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ออกแบบฉลากยารูปภาพ โดยทำการรวบรวมข้อมูลคำสั่งการใช้ยาที่มีการสั่งใช้บ่อยในหัวข้อ จำนวนเม็ดยาที่รับประทานแต่ละครั้ง จำนวนครั้งที่รับประทานยาต่อวัน ช่วงเวลาที่รับประทานยา การรับประทานยาก่อนอาหารหรือหลังอาหาร ซึ่งการออกแบบรูปภาพในแต่ละหัวข้อนั้นอ้างอิงและดัดแปลงจาก USP-DI นอกจากนี้ยังนำข้อมูลรูปแบบของฉลากยารูปภาพจากการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศมาพัฒนาปรับใช้ให้เข้ากับลักษณะและบริบทของผู้ป่วยร่วมด้วย

2. ทดสอบความเข้าใจของผู้ใช้ ทั้งนี้เมื่อทำการออกแบบฉลากยารูปภาพในแบบต่างๆเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำฉลากยารูปภาพที่ออกแบบมาทดสอบการสื่อความหมายกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แก่ กลุ่มผู้ป่วยที่ไม่รู้หนังสือหรือมีปัญหาในการมองเห็น เกณฑ์ที่ใช้ในการทดสอบความเข้าใจของสัญลักษณ์จะอ้างอิงตามเกณฑ์มาตรฐานของ ANSI ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 85 โดยระหว่างการทดสอบจะสอบถามความเห็นของกลุ่มตัวอย่างร่วมด้วยเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงรูปภาพให้เข้ากับความเข้าใจและบริบทของผู้ป่วยมากที่สุด

3. ปรับปรุงฉลากยารูปภาพและทดสอบซ้ำ เมื่อทดสอบการสื่อความหมายของฉลากยารูปภาพกับกลุ่มตัวอย่างแล้ว หากสัญลักษณ์หรือรูปภาพใดที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานของ ANSI ก็จะสามารถนำไปใช้เป็นฉลากยารูปภาพได้ แต่หากไม่ผ่านเกณฑ์ก็จะทำการปรับปรุงรูปภาพหรือสัญลักษณ์นั้นและทดสอบความเข้าใจในการสื่อ

ความหมายซ้ำจนกว่าจะได้รูปแบบที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานของ ANSI ในทุก ๆ หัวข้อ เมื่อได้รูปภาพที่ผ่านเกณฑ์แล้วก็นำมาทดลองพิมพ์ผลึกเพื่อทดสอบความชัดเจนในการมองเห็นและการนำไปใช้จริง

4. สรุปรูปแบบผลึกยารูปภาพที่จะนำไปใช้จริง ทั้งขนาดและรูปแบบของผลึกรูปภาพโดยเลือกจากรูปแบบที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานของ ANSI ในแต่ละหัวข้อ ได้แก่ จำนวนเม็ดยาที่รับประทานในแต่ละครั้ง จำนวนครั้งที่รับประทานยาในแต่ละวัน ช่วงเวลาที่รับประทานยา และการรับประทานยาก่อนอาหารหรือหลังอาหาร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกสซ์กรมีแนวทางการสื่อสารกับผู้ป่วยที่มีปัญหาในการมองเห็นและผู้ป่วยไม่รู้หนังสือ
2. ผู้ป่วยมีความคลาดเคลื่อนในการใช้ยาลดลง
3. ผู้ป่วยมีความร่วมมือในการใช้ยามากขึ้น

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. สัดส่วนจำนวนผู้ป่วยที่สามารถตีความผลึกยารูปภาพได้ถูกต้อง มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 85
2. สัดส่วนจำนวนผู้ป่วยที่รับประทานยาถูกต้องตามแพทย์สั่งในหัวข้อต่างๆ มากกว่าหรือเท่ากับ

ร้อยละ 85

(ลงชื่อ).....วิภาดา เวชกุล.....

(นางสาววิภาดา เวชกุล)

ผู้ขอรับการประเมิน

01 ก.ค. 2564

(วันที่)...../...../.....

เอกสารอ้างอิง

1. Sletvold H, Sagmo LAB, Torheim EA. Impact of pictograms on medication adherence: A systematic literature review. *Patient Education and Counseling*. 2020;103(6):1095-103.
2. Phimarn W, Ritthiya L, Rungsoongnoen R, Pattaradulpithuk W, Saramunee K. Development and Evaluation of a Pictogram for Thai Patients with Low Literate Skills. *Indian Journal of Pharmaceutical Sciences*. 2019;81.
3. นนทกานต์ ถิรมเจริญ, ธนเทพ วนิชยากร, สงวน ลือเกียรติบัณฑิต. ผลของการใช้ฉลากภาพที่บ่งบอกวิธีใช้ยาเม็ดชนิดรับประทานในผู้ป่วยชาวไทยมสุลิที่ไม่รู้หนังสือ. *วารสารเภสัชกรรมไทย* 2560;9:294-36.
4. บวรรัตน์ อังสุวรรณกุล, สงวน ลือเกียรติบัณฑิต. การพัฒนาฉลากภาพสำหรับผู้ป่วยที่ไม่รู้หนังสือ ตอนที่ 1: วิธีการรับประทานยาเม็ด. *วารสารเภสัชกรรมไทย* 2557;6:41-59.
5. วิชนี เกตุพุก, ปัญญาภรณ์ ทรงสุนทรวงศ์, ศศิธร มามิชัย, สุภานันท์ ปิงเจริญกิจกุล, กนกกช บุศย์น้ำเพชร, อรรธยา เปล่งสงวน. การพัฒนาฉลากยารูปภาพสำหรับผู้ป่วยต่างชาติในโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี. *วารสารนิติภาษาและการสื่อสาร* 2558;20:1-23
6. วิระพล ภิมาลัย, ภัทรพล เพ็ชรชนะ, รวีอร รังสูงเนิน, ลิขิต ฤทธิยา, วิภาดา ภัทรคุลย์พิทักษ์. การพัฒนาและประเมินระบบฉลากยารูปภาพสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อรังสูงอายุ. *วารสารเภสัชศาสตร์อีสาน* 2557;9:109-15
7. United States Pharmacopeial Convention. USP Pictograms [online]. 2011 [cited 2020 Nov 28]. Available from: <https://www.usp.org/download-pictograms>
8. American National Standard Institute. Accredited standard on safety colours, signs, symbols, labels, and tags, vol. Z535. Washington (DC): National Electrical Manufacturers Association, 1991.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยา

(Drug Use Evaluation, DUE)

โรงพยาบาลตากสิน กรุงเทพมหานคร สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร

ชื่อ-นามสกุล ..... Word/OPD.....

อายุ ..... ปี น้าหนัก ..... กก. พด SCr ครั้งล่าสุด ..... CrCl ..... ml/min

ประวัติการแพ้ยา ไม่ทราบ ไม่เคยแพ้ยา เคยแพ้ยา

☆ Anaphylaxis ☆ Rash ☆ others .....

โรคพื้นฐานคือ .....

โรคหรือตำแหน่งติดเชื้อที่จะใช้ยาจุดยี้ท

☐ bone and joint	☐ ophthalmic	☐ UTI
☐ CNS	☐ pneumonia	☐ vascular line
☐ febrile neutropenia	☐ sepsis or bacteremia	☐ OB/GYN.....
☐ intra - abdominal	☐ skin and soft tissue	☐ other, specify .....

ลักษณะการใช้ยา

Empiric therapy (เพื่อที่น่าจะเป็นสาเหตุ.....)

Specific therapy

By Gram stain

- ☆ Gr + ve bacilli
- ☆ Gr - ve bacilli
- ☆ Gr + ve cocci
- ☆ Gr - ve cocci
- ☆ Mixed infection
- ☆ Blood
- ☆ Sputum
- ☆ CSF
- ☆ Urine
- ☆ Pus
- ☆ .....

By culture positive Specimen/organism

- ☆ Staph. Aureus (MRSA or MSSA)
- ☆ Strep. Pneumoniae
- ☆ K. pneumoniae
- ☆ Enterobacter sp.
- ☆ E. coli
- ☆ Acinetobacter sp.
- ☆ Pa. Acnequosa
- ☆ .....

ผลความไวของเชื้อคือ (กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ตามผลทางห้องปฏิบัติการ)

Antimicrobial	S	I	R	Antimicrobial	S	I	R	Antimicrobial	S	I	R	Antimicrobial	S	I	R
Penicillin				Cefepime				Netilmicin				Chorampbenicol			
Ampicillin				Cefotaxime				Pefloxacin				Trimetho/Sulfa			
Amoxicillin/Clev				Ceftriaxone				Norfloxacin				Tetracycline			
Ampicillin/Sul				Ceftazidime				Ofloxacin				Erythromycin			
Methicillin				Cefoperazone				Ciprofloxacin				Clarithromycin			
Piperacillin				Cefoperazone/Sul				Gatifloxacin				Posfomycin			
Cephalothin				Cefdinir				Levofloxacin				Fusidic acid			
Cefuroxime				Cefpirome				Aztreonam				Vancomycin			
Cefamandole				Gentamicin				Imipenem							
Cefmetazole				Amikacin				Meropenem							

แพทย์ผู้สั่งยา ..... รหัส..... แพทย์เจ้าของไข้..... รหัส.....

(.....) (.....)
 งาน/กลุ่มงาน..... เกสัรผู้รับใบ DUE.....

วันที่สั่งใช้ยา..... วันที่.....

(กรุณาพลิกไปด้านหลังเพื่อกรอกยาและชื่อน้าคยาที่ใช้)

*** ปัญหาเชื้อดื้อยาเป็นอันดับแรกต่อมผู้ป่วยทุกคน ต้องช่วยกันแก้ไข ***

คำแนะนำในการใช้ยาต้านจุลชีพ

	Common name	Commercial name	Normal dose	Renal impaired dose
1	ampicillin+ sulbactam	Unasyn 3 g (2 gm + 1 gm)	Unasyn 1.5-3 gm q 6-8 hr	Unasyn CrCl >31: 1.5-3 gm q 6-8 hr CrCl 15-29: 1.5-3 gm q 12 hr CrCl 5-14: 1.5-3 gm q 24-hr
2	cefoperazone+ sulbactam	Sulperazone 1.5 g (1 gm + 0.5 gm)	Sulperazone 2-4 gm/day (cefoperazone 1-2 gm) Devise dose q 12 hr Max cefoperazone 8 gm/day	CrCl 15-30: Max sulbactam 1 gm q 12 hr OR Sulperazone 3 gm q 12 hr CrCl <15: Max sulbactam 0.5 gm q 12 hr OR Sulperazone 1.5 gm q 12 hr
3	colistin	150 mg/vial	100-150 mg 6-12hr (300mg/day)	CrCl 40-70: 75-115 gm q 12hr Max (150-230mg/day) CrCl 25-40: 66-150 gm q 12-24 hr Max (133-150mg/day) CrCl 10-25: 10-25 gm q 36 hr Max (100mg/day)
4	fosfomycin	Fosmicin 2 gm/vial	2-4 gm q 12 hr	CrCl 80-100: 2 gm q 12hr CrCl 40-50: 1 gm q 12 hr CrCl 20-30: 0.5 gm q 12 hr
5	meropenem	1 gm/vial	1 gm q 8 hr	CrCl 26-50: 1 gm q 12hr CrCl 10-25: 0.5 gm q 12 hr CrCl <10: 0.5 gm q 24 hr
6	piperacillin+ tazobactam	Pipertaz 4.5 g (4 gm + 0.5 gm)	Pipertaz 4.5 gm q 8 hr	Pipertaz CrCl 90-40: 4.5 gm q 8hr OR 3.375 q 6 hr CrCl 20-40: 2.25 gm q 6 hr CrCl <20: 2.25 gm q 8 hr
7	vancomycin	500 mg/vial	2gm/day (= 0.5 gm q 6 hr OR 1 gm q12hr)	CrCl 10-50: 1 gm q 24-96 hr CrCl <10: 1 gm q 4-7 Day

*** ยาที่เลือกใช้ คือ ..... ขนาดที่ใช้ .....

*** ใบ DUE 1 ใบ ต่อยา 1 ชนิด

*** ขอบแบบฟอร์มนี้ได้ที่กลุ่มงานเภสัชกรรม โทร. 213.214

ใบ DUE นี้เริ่มใช้เมื่อเดือน 2556

ภาคผนวก ข
แบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยา
(Drug Use Evaluation, DUE)
โรงพยาบาลลาดกระบังกรุงเทพมหานคร สำนักงานแพทย์ กรุงเทพมหานคร

ชื่อ.....(แปะสติ๊กเกอร์).....
HN..... AN.....
อายุ..... ward.....

น้ำหนัก.....kg Scr.....mg/dL
(If BW < 35 kg or >70 kg use IBW to calculate CrCl)
CrCl.....mL/min

$$\text{CrCl} = \frac{[140 - \text{age}(\text{yr})] \times \text{weight}(\text{kg}) \times 0.85 \text{ (for women)}}{72 \times \text{serum Cr}(\text{mg/dL})}$$

1. การวินิจฉัย/ข้อบ่งชี้ที่จะใช้ยาด้านจุลชีพ

2. ลักษณะการใช้ยา

Empiric therapy เชื่อที่น่าจะเป็นสาเหตุ.....

ทำ gram stain หรือไม่ ทำ ไม่ทำ (เหตุผล.....)

ทำ C/S หรือไม่ ทำ ไม่ทำ (เหตุผล.....)

ส่งตรวจ Blood Sputum CSF Urine Pus other.....

Specific therapy เชื่อที่เป็นสาเหตุ.....

3. ยาด้านจุลชีพที่เลือกใช้

ยาด้านจุลชีพที่เลือกใช้	Usual dose	Renal impairment
☐ Colistin (150 mg/vial)	Loading 300 mg follow by ☐ 150 mg q 12 hr Max 300 mg/day	Loading 300 mg follow by ☐ CrCl 21-40 : 100 mg q 12 hr ☐ CrCl ≤20 : 150 mg q 24 hr
☐ Meropenem (1 gm/vial)	☐ 1 gm q 8 hr Max 6 gm/day (2 gm q 8 hr)	☐ CrCl 26-50 : 1 gm q 12 hr ☐ CrCl 10-25 : 500 mg q 12 hr ☐ CrCl <10 : 500 mg q 24 hr
☐ Piperacillin/Tazobactam (4.5 gm/vial : 4 g piper/0.5 tazo)	☐ 4.5 gm q 6 hr Max 16 g piperacillin/2 g tazo	☐ CrCl 20-40 : 3.375 gm q 6 hr ☐ CrCl <20 : 2.25 gm q 6 hr
☐ Vancomycin (500 mg/vial) **กรณีสั่งใช้ยา >3 วันแจ้งเภสัชกรเพื่อ ประเมินระยะเวลาในการเจาะระดับยา**	☐ 1 gm q 12 hr or 500 mg q 6 hr (15 -30 mg/kg q 12 hr) Max 2 gm/day	Initial dose 15 mg/kg and adjust dose and duration by serum drug concentration** ☐ CrCl 10-50 : 15 mg/kg q 24-96 hr ☐ CrCl <10 : 7.5 mg q 2-3 day

แพทย์ผู้สั่งยา..... รหัส.....

วันที่สั่งใช้ยา .....

เภสัชกรประเมิน เหมาะสม ไม่เหมาะสม Consult วันที่...../...../..... ลงชื่อ.....

รายละเอียด.....

.....

ภาคผนวก ค

แนวทางการประเมินความเหมาะสมในการใช้ยาปฏิชีวนะที่ควบคุม มีดังนี้

1. ในกรณีที่เป็นการใช้ยาแบบ empirical therapy การสั่งใช้ยาที่เหมาะสม ได้แก่
  - ข้อบ่งใช้สอดคล้องกับเชื้อที่น่าจะเป็นสาเหตุ
  - มีการส่งเพาะเชื้อ โดยส่งตรวจสอบสอดคล้องกับการวินิจฉัย/ข้อบ่งใช้
  - ยาปฏิชีวนะที่เลือกใช้ครอบคลุมเชื้อที่น่าจะเป็นสาเหตุ
  - ขนาดยาปฏิชีวนะที่สั่งใช้มีการปรับขนาดตามค่าการทำงานของไตอย่างเหมาะสม
2. ในกรณีที่เป็นการใช้ยาแบบ specific therapy การสั่งใช้ยาที่เหมาะสม ได้แก่
  - สั่งใช้ยาปฏิชีวนะโดยอายุรแพทย์
  - สั่งยาตามข้อบ่งใช้ที่ระบุในแบบประเมินความเหมาะสมในการใช้ยา
  - ยาปฏิชีวนะที่สั่งใช้ครอบคลุมเชื้อที่เป็นสาเหตุและเชื้อแสดงผลไวต่อยาที่สั่งใช้
  - ขนาดยาปฏิชีวนะที่สั่งใช้มีการปรับขนาดตามค่าการทำงานของไตอย่างเหมาะสม
  - ระยะเวลาในการใช้ยาเป็นไปตามที่แนะนำ

แนวทางการจ่ายยาในกรณีต่างๆ รวมถึงกรณียกเว้น มีดังต่อไปนี้

1. เกสัชกรตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลในแบบประเมิน
2. กรณีการใช้ยาแบบ empirical therapy สามารถจ่ายยาได้ทุกกรณี
3. กรณีการใช้ยาแบบ specific therapy แพทย์อายุรกรรมต้องเป็นผู้สั่งใช้ยาเท่านั้น จึงสามารถจ่ายยาได้
4. กรณีที่เป็นยาควานและยังไม่มีแบบประเมินแนบมาด้วย ห้องยาจ่ายยาให้เพียง 1 dose เท่านั้น จากนั้นแจ้งหอผู้ป่วย เพื่อติดตามแบบประเมินจากอายุรแพทย์ จึงสามารถจ่ายยา dose ที่เหลือได้
5. หากพบข้อสงสัยหรือปัญหาจากการสั่งใช้ยา เกสัชกรควรขอคำปรึกษาและยืนยันการสั่งใช้ยาจากอายุรแพทย์ผู้สั่งใช้ทุกครั้ง เพื่อให้เกิดความถูกต้องก่อนจ่ายยา

ภาคผนวก ง

แนวทางการปฏิบัติงานในการสั่งจ่ายยาปฏิชีวนะที่ควบคุม

